

Pár poznámek k podcastu Nejlepší kamarád

JARMILA KUBÁŇKOVÁ

At' už si o Tomášovi a Matějovi myslíte cokoliv (anebo taky docela nic, protože jste tak zavaleni jinou agendou, že jste si podcastové rekonstrukce¹ sexuálního zneužívání žáka třídním učitelem nevšimli), je dost pravděpodobné, že se na vás s tímto tématem dříve či později obrátí vaše vedení nebo vaši kolegové. A budou chtít znát váš názor, co dělat, aby toto vaše škola nikdy nemusela řešit. A je-li vaše vedení osvícené, tak už nyní spolupracujete na tématech vyvolaných podcasty, at' už v rámci minimálního preventivního plánu, nebo jako součást etické výchovy / výchovy ke zdraví / výchovy k občanství.

Ze zkušenosti Linky pro rodinu a školu 116 000 Vám k tomuto tématu nabízím pár poznámek, které by vám v nejlepším případě měli pomoci při tvorbě preventivního programu i při práci se žáky.

I. poznámka – škola má dodržovat zákon

Ze zkušenosti Linky pro rodinu a školu 116 000 je pro školu (a tím myslíme jak žáky, tak vyučující, tak vedení školy) **naprosto nejbezpečnější, pokud se bude pohybovat v mezích zákona.** V této souvislosti mám na mysli dvě zákonné povinnosti, a to

1. povinnost chránit a respektovat práva dítěte, jeho bezpečí a zdraví (§ 22b, Zákon č. 561/2004 Sb., tj. školský zákon)
2. povinnost oznámit, resp. a přezít trestný čin (§ 367 a § 368 Zákon č. 40/2009 Sb., tj. trestní zákoník)

Zatímco prvně jmenovaná norma platí pouze pro pedagogy, druhá je závazná pro všechny občany ČR (s výjimkou oznamovací povinnosti u obhájců a duchovních při výkonu jejich povolání). A krom toho je také pro školu dostatečně bezpečná, neboť:

- zákon po oznamovateli nevyžaduje, aby bezpodmínečně věřil tomu, co oznamuje – od šetření jsou jiné orgány, protože i zákonodárci je zřejmé, že škola nemá prostředky (čas, energii, znalosti) na zjištění toho, co se skutečně stalo, nevyžaduje to po ní;
- trestní zákoník ve své jiné části chrání toho, kdo ohlásil, před následnou žalobou od domnělého pachatele, tj. aby škola (učitel) byla odsouzena pro šíření pomluvy, muselo by být prokázáno, že škola úmyslně šířila nepravdivou informaci za účelem dehonestace údajného pachatele – a to se obvykle neprokáže.

Pokud odhlédneme od trestněprávních důsledků, existují i delikátnější důvody, proč nevybočovat z mezí zákona:

1. je velmi obtížné učit žáky ve výchově k občanství (či jakémkoliv jiném předmětu), že mají dodržovat zákony, pokud u svých učitelů uvidí opak. Máme bohatou zkušenost se školami i třídami, kde porušení pravidel (a to daleko méně závazných, než je trestní zákoník) vedlo k postupnému porušování i dalších pravidel. A v těchto okamžicích je liché se dovolávat toho, že žák se ve škole má přezouvat, má mít přichystané pomůcky na hodinu atd., když budete čelit otázkám typu „Proč já mám dodržovat váš školní řád, když vy nedodržujete zákony České republiky, paní učitelko?“
2. pokud se prokáže, že si žák vymýšlel, tak to může být i tak velmi náročné, ale z hlediska procesu učení velmi edukativní. Dotyčný žák (i jeho okolí) si uvědomí, že nelze beztrestně obviňovat druhé (a z našeho pohledu neexistuje lepší způsob, jak se naučit, že každé jednání má své důsledky, než být podroben výsledkům a v tomto případě možná i čelit trestnímu oznámení pro pomluvu atd.). Pokud už máme ve škole žáky, kteří si každou myslitelnou „hranicí“ potřebují osahat a zjistit, co se stane, když ji poruší, tak výslech na PČR je (v porovnání s výkonem trestu odnětí svobody, který by ho mohl za podobné jednání čekat v dospělosti) velmi mírný důsledek.

II. poznámka – co je menší zlo aneb o chybě prvního a druhého řádu

Lze pochopit, že vedle zákona a možných trestněprávních důsledků v této situaci zvažujeme i občanskou / společenskou rovinu. A mnoho učitelů přemýšlí, zda oznámením neublíží potenciálnímu pachateli, pokud se prokáže jeho nevina (resp. neprokáže se jeho vina).

¹ Dostupné např. z: <https://www.seznamzpravy.cz/sekce/audio-podcast-ve-stinu-nejlepsi-kamarad-457>.

Je jasné, že v tuto chvíli neexistuje jednoduché řešení, tj. zvažujte, co je tzv. menší zlo. Buď přijmeme riziko, že neposkytneme pomoc žákovi (čímž se dopustíme chyby tzv. prvního řádu) nebo přijmeme riziko, že se budeme podílet na poškození pedagoga (a dopustíme se chyby tzv. druhého řádu). Co je však nezbytně nutné si uvědomit, je fakt, že a) **ať uděláte cokoli, berete na sebe riziko**; b) nejste první ani jediní, kdo před tímto dilematem kdy stál. A ve sborově by mělo být jasno, za chybu kterého řádu jste ochotnější nést důsledky. V tomto bodě může být ŠPP slyšitelným poradním hlasem pro vedení školy.

III. poznámka – stále jste v roli pedagoga

Pokud byste se dostali do situace, kdy bude zahájeno šetření některého z vašich kolegů, tak – ať už orgány činné v trestním řízení postupují jakkoliv pomalu a z vašeho pohledu nelogicky – **mějte prosím na paměti, že jste pořád v roli pedagoga**, nikoliv soukromé osoby, a že jsou na **vaše vyjádření kladena daleko přísnější měřítka než na vyjádření např. sousedů onoho kolegy**.

Budete-li veřejně zpochybňovat pravomocný rozsudek (např. tím, že vy dotyčného znáte a víte, že by se nikdy ničeho podobného nedopustil) a opakovat, že tomu ani nechcete věřit, resp. že vás o tom nikdo nepřesvědčí, tak vězte, že si pod sebou řežete větve.

Jednak **pravda nepotřebuje ke své existenci váš souhlas** (resp. nepotřebuje ničí souhlas) – vy tomu nemusíte věřit, ale to neznamená, že se to nestalo. A jednak tímto vyjádřením zpochybňujete kompetence jednoho z pilířů demokratického státu, tj. soudnictví. **Budte více než ujištění, že se vám od vašich žáků, event. jejich rodičů tyto věty brzy vrátí, až oni budou podrývat vaše kompetence a autoritu** třeba slovy: „Mě jste teda nepřesvědčil, že moje dcera je na vás drzá, já ji znám daleko déle a lépe než vy. Když nezvládáte pár drzých slov, nemáte co učit.“

Jiným důvodem, proč nezpochybňovat pravomocný rozsudek, je existence potenciálních dalších možných obětí sexuálního násilí, resp. **povinnost školy zajistit bezpečné klima² pro své žáky**. Pokud oběť jakéhokoliv ponižování uvidí, že zpochybňujete soudní rozhodnutí, jak má získat důvěru a svěřit se s něčím, co neumí dokázat? **Bude se totiž vcelku oprávněně obávat, že i jí se dostane vaší nedůvěry a nepřijetí.**

V případech podobných tomu z podcastové série se daleko více vyplatí **mediální zdrženlivost a respekt k rozhodnutí jiných institucí. To druhé koneckonců chcete i po svých žácích a jejich rodičích, pokud se jedná o rozhodnutí školy.**

V podobných případech **lze zcela bez rozpaků přiznat, že o případu máte málo informací, a tak nebudete komentovat něco, o čem toho moc nevíte. Můžete tazatele též uzemnit tím, že jako veřejná služba učíte své žáky, aby měli respekt k rozhodnutím jiných institucí, a tak vám teď nezbyvá než činit totéž – respektovat výrok soudu.**

Řečeno s Karlem Čapkem: pokud se nám nelíbí zákony naší země, máme jediný konstruktivní způsob, jak to změnit. A to zvolit zákonodárce, kteří tuto změnu provedou. Nikoliv jít rozbíjet okna k soudu, popř. říkat v médiích, že soudce je nekompetentní.

Komentář Tomáše Papršteina

?) Bylo v rámci vyšetřování někdy podáno trestní oznámení na vás nebo vaši třídní ze střední školy pro pomluvu / nactiutrhání nebo něco podobného? A pokud nebylo, máte nějakou informaci, že se o takovém oznámení uvažovalo?

O podání trestního oznámení na mě nebo na učitelku ze střední školy pro pomluvu nevím. Ale, pokud si dobře vzpomínám, v té době docházelo k podání trestních oznámení například na mého otce nebo na mě samotného ze strany Matěje (pachatele), například ve věci údajných nadávek na ulici, napadení apod. Při podávání vysvětlení na policii se vždy došlo k jasnému závěru, že se jedná o křivé obvinění, a trestní oznámení tedy nebylo bráno v potaz. Bydleli jsme na malém městě, v Sokolově, a 6. základní škola se nacházela přímo u paneláku, kde jsme bydleli, potkávali jsme se kantory té školy i s Matějem neustále. A bylo to naopak: na mě a na tátu neustále někdo hulákal a nadával nám. Když jsme se – můj tatínek nebo já – ozvali, hned přišlo trestní oznámení.

?) Z podcastu vím, že jste byl zlobivý a pro učitele obtížné dítě – věnoval se tomu někdo ve škole (školní psycholog, výchovný poradce)? Nebo byl jste odeslán do pedagogicko-psychologické poradny nebo střediska výchovné péče (event. jinam)? Nebo to bylo řešeno ze strany školy „jen“ poznámkami (napomináním, dvojkou z chování)... nebo jinak?

Ne. Nikdo se mi nijak nevěnoval. Nikdo neřešil moje chování v souvislosti se ztrátou matky. Nikdo mi ve škole neposkytl žádnou odbornou péči. Nikdo v podstatě nikdy neřešil důvody a příčiny mého „zlobení“, vždy se řešily jen ty důsledky. Přičemž

² Viz d) § 22b, Zákon č. 561/2004 Sb.

školní psychologka, teď je ředitelkou té základní školy, tak ta – jak je zřejmé z podcastu z jejích výpovědí a rozhovoru – je, její kompetence a působení v té škole je krajně nebezpečné pro všechny další oběti a děti. Víte proč? V tu dobu, když už běželo policejní vyšetřování, jsem si s touto „školní psychologkou“ povídal na neutrální půdě, a to několikrát... Myslel jsem, že mi důvěřuje, ona byla další člověk, se kterým jsem o všem otevřeně mluvil. Ona tak o policejním vyšetřování věděla a následně, jak ukázal čas, vše Matějovi donášela, vše, co jsem jí řekl. To, že jsme si také tykali, to, že jsme se potkávali v jedné sokolovské hospodě, kde mi jako nezletilému kupovala pivo, které jsme společně pili, nechme stranou. Ale z role, do které jsem se teď postavil, nesu zodpovědnost vůči dalším obětem a dětem, proto chci vyslovit nahlas otázku: Jak může, nebo jak mohla, být tahle žena školní psycholog – výchovný poradce? A jak může teď vést celou školu jako ředitelka? O ředitelce školy, která zaměštnává odsouzeného učitele a kterou jsme mohli všichni slyšet v 7. díle podcastu s její sprostou, vulgární a agresivní reakcí, se raději ani nechci vyjadřovat. Moje role není se na tyhle lidi zlobit... Ale chci důrazně apelovat na to, jak je tohle možné?

? Co vás učili na škole o sexuální výchově a tzv. bezpečném sexu? Jaké informace by vám v rámci školy pomohly?

To je další „krásné“ téma. Když paní zástupkyně a tehdejší ředitel 6. ZŠ v Sokolově běhali k soudu s třídními knihami a prezentovali tam, kdy a v kolik hodin jsem byl přítomen na sexuálních výchovách, tedy rodinných výchovách, dali si i tu práci najít tyto konkrétní hodiny ještě na prvním stupni. Už ale zapoměli zmínit, co bylo obsahem těchto rádo-by sexuálních výchov. Učili jsme se o těle, holky o menstruaci a jeden nejmenovaný učitel také z té školy (nebyl to Matěj) nám klukům řekl, že tělo jednou bude mít určité potřeby a na to je dobré používat kapesník. Dál jsme se učili o pohlavních nemocech a co se dá sexem přenést. A to je tak všechno. Nic o sexuálním kontaktu jako takovém, nic o sexuálním zneužívání, nic o manipulaci..., nic o psychickém vydírání, nátlaku apod. Bezpečný sex? V sexuální výchově = kluci používají kondomy. Holky berou prášky, které se nazývají antikoncepce. Mám to v živé paměti, jako by to bylo včera. My jako žáci, malí studenti, jsme se většinou všemu jen smáli. Jaké informace by mi v rámci školy pomohly? Mnohem ale mnohem důkladnější sexuální výuka v těch výše zmíněných tématech. Konkrétně myslím to, že je nutné děti od útlého věku informovat a vzdělávat o tom, co je normální, co je v pořádku a co už ne. Kdo se dítěte smí dotýkat, jak, za jakých okolností, a co už v pořádku není. Pojednává o tom nová příručka, knížka od Konsentu, kterou jsem sám podpořil na HitHitu. Nevzdělané děti nejsou ale jediný problém. Mnohem větší problém jsou ti neškolení a nevzdělaní kantoři v těchto konkrétních

tématech. Jak oni sami pak mají dětem tuhle celou problematiku předávat a učit je, když jí sami nerozumí... A jako v mém případě oběť spíš absolutně odsoudí, ublíží jí svými stanovisky namísto toho, aby celému tématu rozuměli a snažili se alespoň v první chvíli zaujmout neutrální postoj a zjistit si o všem více informací. Jak se takové další oběti mohou třeba jít svěřit, když vidí tohle, jak to bylo v mém případě? To taková oběť radši půjde a skočí pod vlak, než aby se komukoliv svěřila.

? Co má podle vás udělat ředitel školy, který se rozhoduje o přijetí učitele s podobnou minulostí, jako měl váš učitel Matěj (tj. pravomocné odsouzení za pohlavní zneužívání, ale také zahlazení trestu, tj. čistý trestní rejstřík)?

Ředitel by se jednoznačně měl informovat a měl by mít kompletní informace o člověku, kterého do pozice učitele přijímá. K postojům paní ředitelky současné Matějovy školy se raději nechci vyjadřovat, je mi z toho fyzicky špatně. Upřímně? Já být kompetentní osoba, tak ji z minuty na minutu odvolám z funkce ředitelky. Protože to, co ze své profesionální pozice převedla jak v předchozích dílech podcastu, tak i v tom 7. díle, je srdcervoucí vůči všem dětem v její škole... Zajímalo by mě, co na to říkají rodiče, kteří do té školy posílají svoje děti, co na to říká starosta nebo město jako zřizovatel školy. Té paní ředitelky je mi ve skutečnosti líto. I ona je obětí obrovské, zlé manipulace ze strany Matěje. A v zásadě je to systémový problém. Pro ředitelku je podstatný čistý trestní rejstřík a víc ji nezajímá. A bohužel má v podstatě pravdu, jelikož tohle umožňuje sám náš stát, naše zákony. Neexistuje žádný veřejný rejstřík, kde by odsouzený pachatel měl záznam o těchto činech nebo byť jen o tom, že byl kvůli něčemu takovému vyšetřován, neexistuje žádný vládou řízený kodex. Jak je možné, že po velmi krátké době dojde k výmazu trestních rejstříků a dál už to nikoho nezajímá? Tohle jsou věci, které se musí změnit! Pak i třeba ti ředitelé škol budou více informováni a také budou více na pozoru a nebudou se v naší zemi dít takové věci, jaké předvádí ta paní ředitelka (už jen kvůli těm všem dětem, nikoliv z pocitu zloby, bych do té školy poslal školní inspekci).

? O jaké legislativní změny i změny ve fungování škol má podle vás smysl usilovat proto, aby se pohlavní zneužívání žáků učitelem eliminovalo? Na kterých z těchto změn jste ochoten se podílet a jak?

V podstatě už jsem vše zmínil výše. Vzdělávání učitelů, ředitelů a kohokoliv, kdo pracuje s dětmi, v těchto oblastech. Kodex učitelů, co je a co není normální... Zákony? Odsouzený, nevyléčený pachatel, který svou chybu a vinu popírá a není schopen si

cokoliv přiznat, se prostě NESMÍ vrátit zpět k dětem, k mládeži. Nechci nikoho házet do jednoho pytle. Mluvím o pachatelích, kteří skutečně ten čin spáchali a ublížili dítěti. Ostatní pedofilové či jiní lidé s těmito sklony a i jinými deviacemi musí pochopit, jak zásadní problém to je... a musí to řešit včas, dříve, než dojde k trestnému činu. V podstatě chci svým příběhem pomoci lidem s těmito sklony, kteří ještě nic nespáchali, chránit je. Chci jim říct, že včasná pomoc a uvědomění si problému je řešení. Že nemusí k žádným trestním činům a ubližování dětem docházet. Protože sám vím, že na školách se mohou pohybovat „pedofilové“, kteří to o sobě ví, ale dítěti by nikdy neublížili. Nechci tyhle lidi odsuzovat, vždyť jsou to také jen lidé, jen jim příroda prostě dala do vínku něco nezdravého. Chci jim prostě předat, že vše se dá řešit včas. Ale zpět k otázce. Vzdělanost učitelů v těchto tématech, na to bych apeloval, aby na to byla legislativa. Další věc je, že v každé škole nebo alespoň v každém městě by měl být speciální odborník na tuto problematiku. Aby tam byl jednak pro oběti, ale také pro pedagogy, aby se měli s kým poradit. A to není... a musí se to změnit.

?) A cokoliv dalšího, co chcete školám prostřednictvím časopisu Školní poradenství v praxi vzkázat?

Chci školám vzkázat, že je vždy nutné dítěti věřit, ať přijde s čímkoliv. Může tam být závažný problém, který je potřeba řešit, nebo tam může být něco jiného, ale to je také potřeba řešit. Žádné dítě nikdy, zdůrazňuji NIKDY, nepříjde jen tak. Může se mu dítě cokoliv a je potřeba tomu věnovat zvýšenou pozornost. Zároveň bych školám rád sdělil, že v tuhle chvíli kolem sebe buduji tým odborníků a rád v budoucnu přijedu o svém příběhu promluvit do jakékoliv školy, jak k učitelům, tak i ke studentům. Zároveň bych rád vašim prostřednictvím vyzval kohokoliv z řad pedagogů, kdo by mi s touto osvětou chtěl jakkoliv pomoci, ať se mi ozve. Podcastem Ve stínu: Nejlepší kamarád se totiž otevřelo tak závažné společenské téma, že je nutné tuhle osvětu, zkušenosti apod. šířit napříč všemi obory. Kontakty a další informace jsou na mém webu www.paprstein.cz.

Mgr. Jarmila Kubáňková, Ph.D., metodička služeb 116 000 a 116 123, statutární zástupkyně Cesta z krize, z. ú.

Škola pro děti (z pohledu dětského psychologa)

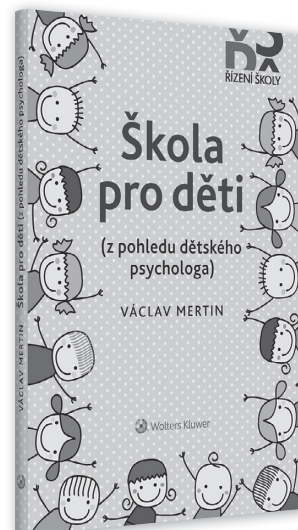
Václav Mertin

Škola je skutečně pro děti. Co bychom měli dělat pro to, aby byl školní čas využitý zejména pro učení, aby dítě chodilo do školy rádo, aby se do ní i těšilo, aby se nebálo a aby se co nejvíc naučilo? Měli bychom dítěti především porozumět. Měli bychom proto ve škole rozvíjet Radost, Laskavost, podporovat Vnitřní motivaci i Bezpečí školního prostředí. Děti bychom měli učit Oddalovat uspokojení, Angažovanosti a Odpovědnosti i Metakognici nebo Optimismu. Další kapitoly jsou věnovány reflexi takových okolností, jako je Chudoba rodiny, Fyzickým trestům, Komunikaci s rodiči.

55 zpracovaných okruhů pokrývá relevantní oblasti školní praxe, nad kterými se spolu se čtenáři autor zamýšlí. Podstatná část knihy se zabývá poznatky o možnostech účinnějšího působení učitele.

šmarteca Kniha je dostupná také jako e-kniha

Objednávejte na
www.wolterskluwer.cz/obchod

Wolters Kluwer

Když si musíte být jisti